

Brüssel, 14.10.2025
COM(2025) 632 final

KOMISJONI ARUANNE EUROOPA PARLAMENDILE JA NÕUKOGULE

Viies aastaaruanne liitu tehtavate välismaiste otseinvesteeringute taustauuringute kohta

{SWD(2025) 296 final}

SISSEJUHATUS

Käesolev aruanne on Euroopa Komisjoni viies aastaaruanne ELi välismaiste otseinvesteeringute taustauuringute määrase (edaspidi „välismaiste otseinvesteeringute taustauuringute määras“ või „määras“) kohaldamise kohta.

Aruanne hõlmab 2024. aastat ja on mõeldud ELis tehtud välismaiste otseinvesteeringute taustauuringute ja riikide taustauuringumehhanismide tegevuse läbipaistvuse suurendamiseks. Aruanne aitab ELil täita aruandekohustust valdkonnas, kus julgeolekuhuvide tõttu ei ole üksikute tehingute läbipaistvus võimalik ega asjakohane.

Käesolev aastaaruanne põhineb 27 liikmesriigi aruannetel ja muudel allikatel ning koosneb neljast peatükist:

- 1. peatükis on käsitletud Euroopa Liitu tehtavate välismaiste otseinvesteeringute suundumusi ja arvulisi näitajaid;
- 2. peatükis on käsitletud seadusandlust liikmesriikides;
- 3. peatükis on käsitletud liikmesriikides teostatud välismaiste otseinvesteeringute taustauuringuid;
- 4. peatükis on käsitletud välismaiste otseinvesteeringute taustauuringute ELi koostöömehhanismi.

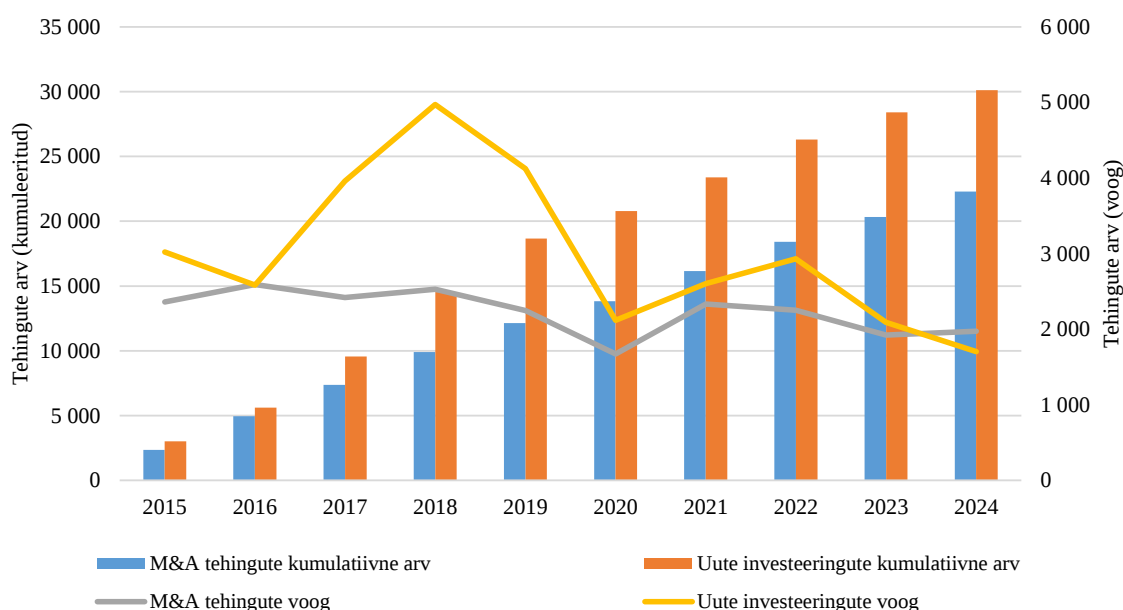
Aastaaruanne on oluline kaubanduse ja investeeringute strateegilise kontrollimise vahend, mis aitab ELis julgeolekut tagada.

1. PEATÜKK. VÄLISMAISED OTSEINVESTEERINGUD EUROOPA LIITU

1. Üldised suundumused

Välismaiste otseinvesteeringute¹ maht suurenes 2023.–2024. aastal 7,5 %. Välismaiste ühinemiste ja omandamiste (M&A) ning uute investeeringute arv suurenes neil aastail kumulatiivselt vastavalt 10 % (20 329-lt 22 302-le) ja 6,0 % (28 405-lt 30 108-le) (joonis 1, veerud). See suurenemine on kooskõlas alates 2015. aastast valitseva suundumusega. Nende kümne aasta jooksul kasvas välismaiste otseinvesteeringute maht EL 27sse pidevalt, suurenedes keskmiselt peaaegu 5 250 välismaise otseinvesteeringu võrra aastas. Kui vaadelda seda suundumust välismaiste otseinvesteeringute liikide kaupa, siis toimus EL 27-s ajavahemikul 2015–2024 igal aastal keskmiselt 2 230 välismaist ühinemist ja omandamist ning tehti 3 011 uut välismaist investeeringut. Seega on kumulatiivsed suundumused positiivsed, mis kinnitab, et ELi liikmesriigid on avatud välisinvesteeringutele ning on välismaa investorite jaoks atraktiivsed.

Joonis 1. 2015.–2024. aasta välismaiste otseinvesteeringute maht ja voog EL 27 riikides (tehingute ja projektide arv)

Allikas: koostanud Teadusuuringute Ühiskeskus Bureau van Dijki andmete põhjal, mis on võetud 26. märtsil 2025 andmebaasidest Orbis M&A ja Orbis Crossborder Investment. 2015. aasta andmed kajastavad välismaiste otseinvesteeringute voogu 2015. aastal; järgnevate aastate puhul kajastab tulpdiagramm aastavoogude kumuleeritud summat.

Viimasel kahel aastal välismaiste otseinvesteeringute kogusissevool aeglustus (joonis 1, joondiaagramm). 2022.–2023. aastal oli langus 23 % ja 2023.–2024. aastal 8,4 %. Seejuures

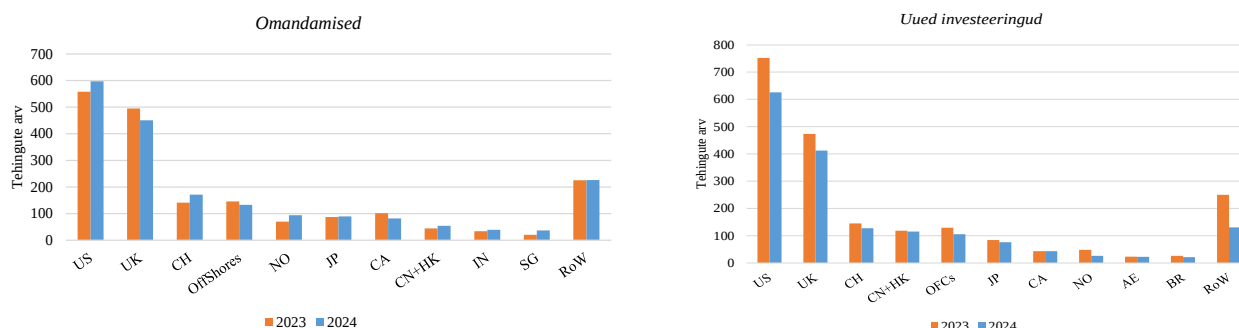
¹ Välismaised otseinvesteeringud võib jagada uuteks investeeringuteks ning ühinemisteks ja omandamisteks. Uute rahvusvaheliste investeeringutega kaasneb tavaliselt uue ettevõtte asutamine või rajatiste rajamine välisriigis; rahvusvaheline ühinemine või omandamine kujutab endast majandustegevusega seotud olemasoleva vara omandiõiguse üleandmist välisriigis asuvalle omanikule. Käesolevas aruandes on arvesse võetud ühinemisi ja omandamisi, mille puhul omandatakse üle 10 % mõne EL 27 ettevõtte omakapitalist.

muutusiid välismaiste otseinvesteeringute näitajad ühinemiste ja omandamiste ning uute investeeringute arvu osas erinevalt. Välismaiste ühinemiste ja omandamiste voog, mis 2021. aastal oli hakanud jõudsalt taastuma, langes 2022. aastal 3,6 % ja 2023. aastal 15 %, kuid suurenes 2024. aastal jälle (2,7 %). Seevastu uute investeeringute voog suurenes 2021. aastal 23 % ja 2022. aastal 13 % ning kahanes kahel järgmisel aastal – 2023. aastal 29 % ja 2024. aastal 19 %. 2023. ja osaliselt ka 2024. aastal välismaiste otseinvesteeringute voog (uute investeeringute puhul) vähenes võrreldes eelnenud aastaga. Vähenemise võis tingida olukorra ebakindlus,² mis mõjutas ELi majandust ja investorite riskitaju.

2. Välisinvestorite peamised päritoluriigid

Võrreldes välismaiseid ühinemisi ja omandamisi 2023. ja 2024. aasta päritolujurisdiktsioonide kaupa (joonis 2, vasakpoolne diagramm), selgub, et 2024. aastal suurendasid 2023. aastaga võrreldes investeeringuid kõik peamised jurisdiktsioonid, välja arvatud Ühendkuningriik, *offshore*-rahanduskeskused ja Kanada. Seevastu uute investeeringute koguarvu vähenemine 2024. aastal tuleneb peaaegu kõigi jurisdiktsioonide teostatavate projektide arvu vähenemisest. Erandi moodustab Kanada, kelle projektide arv jäi võrreldes eelneva aastaga samaks (joonis 2, parempoolne diagramm).

Joonis 2. Omakapitaliosaluste omandamiste (vasakul) ja uute investeeringute (paremal) arv ELis 2023. ja 2024. aastal välisjurisdiktsioonide kaupa (kümme suurimat investorit)

Allikas: koostanud Teadusuuringute Ühiskeskus Bureau van Dijk andmete põhjal, mis on võetud 26. märtsil 2025 andmebaasidest Orbis M&A ja Orbis Crossborder Investment. Offshore: *offshore*-rahanduskeskused³. ÜM: ülejäänud maailm

2024. aastal oli ELi suurim välisinvestor endiselt Ameerika Ühendriigid, kelle osakaal omandamistes oli 30 % (597 tehingut) ja uutes investeeringutes 37 % (626 projekti). Kuigi Ameerika Ühendriikidest lähtuvate ühinemis- ja omandamistehingute arv suurenes 2024. aastal

² 2025. aasta veebruaris algas Venemaa Ukraina-vastase agressioonisõja neljas aasta. 2024. aastal suurendasid riske uued geopoliitilised pinged, nagu Lähis-Ida konflikti laienemine ja süvenemine ning üleilmsete kaubanduspingete suurenemise oht.

³ Peamised *offshore*-rahanduskeskused tehingute arvu järgi 2024. aastal olid (tähestikulises järjekorras) Bermuda, Briti Neitsisaared, Kaimanisaared, Liechtenstein ja Monaco. *Offshore*-rahanduskeskuste täielik loetelu on esitatud näiteks komisjoni talituste töödokumendis, mis on jätk komisjoni teatisele „Välismaiste otseinvesteeringute soodustamine ja esmatähtsate huvide kaitsmine“, SWD(2019) 108 final, 13. märts 2019.

2023. aastaga võrreldes 7 %, vähenes uute investeeringute arv 2024. aastal teist aastat järjest (17 %).

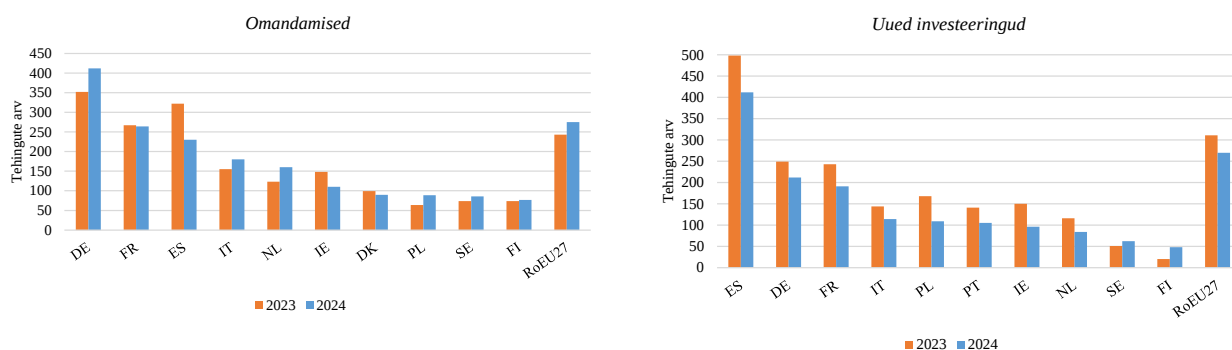
Ühendkuningriigist pärit investorite osakaal oli 2024. aastal ELi 27 liikmesriikides toimunud omandamistes 23 % (451 tehingut) ja uutesse projektidesse tehtud investeeringutes 24 % (412 tehingut). Sellega oli Ühendkuningriik välisjurisdiktsioonide seas teisel kohal. Ühendkuningriigist tehtud ühinemis- ja omandamistehingute ning uute projektide arv vähenes 2024. aastal võrreldes 2023. aastaga vastavalt 8,9 % ja 13 %. *Offshore*-rahanduskeskuste ja Kanada tehtud ühinemis- ja omandamistehingute arv aastatel 2023–2024 langes vastavalt 8,9 % ja 19 %. Jurisdiktsioonid, kust lähtuvate välismaiste ühinemis- ja omandamistehingute arv suurenes 2024. aastal kõige rohkem, olid Singapur (85 %) ja Norra (34 %). Pärast 2023. aastal täheldatud 20 % vähenemist suurenes Hiinast ja Hongkongist lähtuvate ühinemis- ja omandamistehingute arv 2024. aastal eelneva aastaga võrreldes taas (23 %).

Uute investeeringute puhul vähenes välismaiste otseinvesteeringute arv 2024. aastal võrreldes 2023. aastaga kõigi kümne peamise päritolujurisdiktsiooni (välja arvatud Kanada) puhul. Aastane vähenemine ulatus 46 %-st (Norra) 2,5 %ni (Hiina ja Hongkong).

3. Välismaiste omandamiste peamised sihtriigid ELis

ELi suunatud välismaised ühinemis- ja omandamistehingud jagunesid sihtliikmesriikide lõikes ebaühtlaselt (joonis 3, vasakpoolne diagramm). Enamikus riikides toimus 2024. aastal rohkem tehinguid kui 2023. aastal, välja arvatud Prantsusmaal, Hispaanias, Iirimaa ja Taanis, kus tehingute arv langes. ELi tehtud uute välismaiste investeeringute (joonis 3, parempoolne diagramm) suundumus oli 2024. aastal teistsugune ning selliste tehingute arv suurenes 2023. aastaga võrreldes ainult kahes riigis – Rootsis ja Soomes.

Joonis 3. Omakapitaliosaluse omandamiste arv (vasakul) ja uute investeeringute arv (paremal) 2023. ja 2024. aastal sihtliikmesriikide kaupa (kümme peamist EL 27 sihtliikmesriiki)

Allikas: koostanud Teadusuuringute Ühiskeskus Bureau van Dijki andmete põhjal, mis on võetud 26. märtsil 2025 andmebaasidest Orbis M&A ja Orbis Crossborder Investment. Üj EL 27 tähistab EL 27 ülejäänud liikmesriike.

Välismaise omandamise peamised sihtriigid olid Saksamaa ja Prantsusmaa – vastavalt 21 % (412 tehingut) ja 13 % (264 tehingut) 2024. aasta tehingute koguarvust, kuid suundumused olid nende

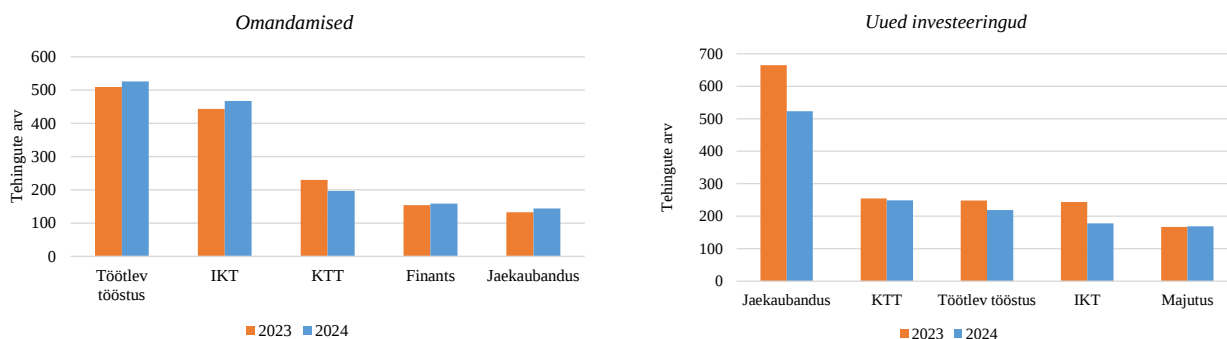
puhul erinevad: Saksamaal toimus tehinguid 2024. aastal eelnenud aastaga võrreldes 17 % rohkem, kuid Prantsusmaal toimus neid 1,1 % vähem. Väikesest vähenemisest hoolimata edestas Prantsusmaa Hispaaniat 2024. aastal välismaiste otseinvesteeringute osas ja tõusis teisele kohale. Hispaania jäi kolmandale kohale 12 %ga 2024. aasta tehingute koguarvust (230 tehingut). Lisaks Prantsusmaale ja Hispaaniale langes välismaiste ühinemis- ja omandamistehingute arv 2024. aastal 2023. aastaga võrreldes veel kahes liikmesriigis – Iirimaal (-26 %) ja Taanis (-9,1 %). Ühinemis- ja omandamistegevus laienes 2024. aastal kõige rohkem Poolas (39 %) ja Madalmaades (30 %).

Kaks peamist uute välismaiste investeeringute saajat olid 2024. aastal Hispaania ja Saksamaa, kes said kõigist projektidest vastavalt 24 % (412 tehingut) ja 12 % (212 tehingut). Tihedalt nende kannul oli Prantsusmaa 11 %ga (191 tehingut). Projektide arvu vähenemine võrreldes eelmise aastaga oli eriti märgatav Iirimaal (36 %) ja Poolas (35 %). Kahte liikmesriiki – Rootsi (22 %) ja Soome (140 %) – saabunud välismaiste uute projektide arv aastate võrdluses suurenes.

4. Andmed sektorite kaupa

Peaaegu kõigis viies peamises sektoris⁴ välismaiste ühinemis- ja omandamistehingute arv 2024. aastal võrreldes 2023. aastaga tõusis. Erandi moodustab kutse-, teadus- ja tehnikaalase tegevuse sektor (joonis 4, vasakpoolne diagramm). Seevastu uute välismaiste tehingute arv suurenes 2024. aastal ainult majutuses, mis on üks viiest peamisest sektorist (joonis 4, parempoolne diagramm).

Joonis 4. Omakapitaliosaluse omandamiste arv (vasakul) ja uute investeeringute arv (paremal) 2023. ja 2024. aastal NACE Rev. 2 sektorite kaupa (viis peamist kategooriat)

Allikas: koostanud Teadusuuringute Ühiskeskus Bureau van Dijki andmete põhjal, mis on võetud 26. märtsil 2025 andmebaasidest Orbis M&A ja Orbis Crossborder Investment. KTT tähistab kutse-, teadus- ja tehnikaalast tegevust (NACE Rev. 2, jagu M) ning sisaldab teadus- ja arendustegevuse rajatisi. IKT tähistab info- ja kommunikatsioonitehnoloogiat (NACE Rev. 2, jagu J). Töötlev tööstus kuulub NACE Rev. 2, jao C alla. Rahandus kuulub NACE Rev. 2, jao K (Finants- ja kindlustustegevus) alla. Jaemüük kuulub NACE Rev. 2 jao G (Hulgi- ja jaekaubandus) alla. Majutus kuulub NACE Rev. 2 jao I (Majutus ja toitlustus) alla.

Tehingute arvu poolest oli ka 2024. aastal suurim sektor töötlev tööstus, mille arvele langes 27 % välismaistest ühinemistest ja omandamistest (526 tehingut). Teisele kohale jäi info- ja kommunikatsioonitehnoloogia (IKT) 24 %ga (467 tehingut). Mõlemas sektoris toimus rohkem

⁴ Lähitud on NACE Rev. 2 üldise struktuuri kohasest liigitusest, vt <https://ec.europa.eu/eurostat/web/nace-rev2>.

tehinguid, kusjuures töötleva tööstuse sektoris suurenes see 2024. aastal 2023. aastaga võrreldes 3,3 % ja IKT sektoris 5,4 %. KTT sektor, kus tehingute arv vähenes 2023. aastaga võrreldes 14 %, oli 10 %ga kolmandal kohal. Järgnesid finantstegevus (8,1 %) ja jaekaubandus (7,3 %).

2024. aastal langes jaekaubandussektori arvele peaaegu kolmandik (31 %) uute välismaiste investeeringute projektidest (523 tehingut). KTT oli 2024. aastal suuruselt teine sektor. Selle osakaal oli 15 %. 2024. aastal tõusis uute investeeringute osas kolmandaks töötlev tööstus (13 %). IKT oli 10 %ga neljandal kohal. Uute investeeringute arv vähenes 2024. aastal eelmise aastaga võrreldes kõige rohkem IKT ja jaekaubanduse sektoris, kus projektide arv langes vastavalt 27 % ja 21 %. Majutus oli sel perioodil viiest suurimast sektorist ainus, kus projektide arv suurenes (1,2 %).

5. Järeldused

Aastatel 2015–2024 suurenes EL 27 riikides välismaiste otseinvesteeringute maht pidevalt. Aastas tehti neis keskmiselt 5 250 välismaist otseinvesteeringut. Viimastel aastatel on välismaiste otseinvesteeringute voog aeglustunud. 2023. aastal oli langus 23 % ja 2024. aastal 8,4 %. Investeeringute voog vähenes 2024. aastal 19 % uute välismaiste investeeringute vähenemise tõttu, kuid ühinemiste ja omandamiste arv eelmise aastaga võrreldes tõusis 2,7 %.

2024. aastal olid suurimad välisinvestorid Ameerika Ühendriigid ja Ühendkuningriik. Kõige ees olid Ameerika Ühendriigid, kelle arvele langes 30 % kõigist ühinemistest ja omandamistest ning 37 % uutest investeeringutest, järgnes Ühendkuningriik vastavalt 23 % ja 24 %ga. Välismaiste otseinvesteeringute tegemisel osutusid eelistatud liikmesriikideks Saksamaa, mis sai 21 % ühinemis- ja omandamisinvesteeringutest, ning Hispaania, mis sai kõige rohkem uusi investeeringuid (24 %). Mis puudutab sektorite jaotust, siis ühinemiste ja omandamistehingute sõlmimise osas oli esikohalt töötlev tööstus (27 %), uute investeeringute osas aga jaekaubandus (31 %).

Uutesse projektidesse tehtavate investeeringute arv vähenes 2024. aastal võrreldes eelneva aastaga peaaegu kõigi päritolujurisdiktsioonide, sihtliikmesriikide ja sektorite lõikes. 2024. aastal ühinemis- ja omandamisinvesteeringute arv võrreldes eelnenud aastaga pisut paranes, kuid näib päritolujurisdiktsioonide, sihtkohtade ja sektorite lõikes olevat ebaühtlaselt jaotunud.

2. PEATÜKK. SEADUSANDLUS LIIKMESRIIKIDES 2024. AASTAL

1. ELi välismaiste otseinvesteeringute taustauuringute määrus ja ELi liikmesriikide välismaiste otseinvesteeringute taustauuringumehhanismid

Euroopa Komisjon tuletas ka kogu 2024. aasta jooksul liikmesriikidele meelde vajadust võtta vastu ja rakendada oma riigis välismaiste otseinvesteeringute taustauuringumehhanism, et komisjonil ja kõigil liikmesriikidel oleksid sobivad vahendid, mis võimaldavad teha kindlaks ja kõrvaldada välismaistest otseinvesteeringutest tulenevaid ohte julgeolekule ja avalikule korrale.

Lisaks ergutas komisjon liikmesriike ühtlustama välismaiste otseinvesteeringute taustauuringumehhanisme ja taustauuringute tegemise korda. Ta andis liikmesriikidele tehnilisi ja poliitikasuuniseid, korraldas kohtumisi ja aitas vahetada teavet hea tava kohta. Kuid riikide taustauuringumehhanismides on endiselt üsna suuri erinevusi: i) erinevused selles, mida peetakse välismaise otseinvesteeringu ametlikuks taustauuringuks, mis toob kaasa teate saatmise ELi koostöömehhanismile; ii) erinevad taustauuringu tähtajad; iii) taustauuringumehhanismide erinev ulatus; iv) erinevad nõuded, milles tehinguosalised lähtuvad teate esitamisel riikide ametiasutustele. Vajadus kõrvaldada need erinevused oli üks neist põhjustest, miks komisjon esitas 2024. aasta jaanuaris seadusandliku ettepaneku vaadata koostöömehhanism läbi. Ettepaneku läbivaatamine nõukogus ja Euroopa Parlamendis hakkab lõpule jõudma.

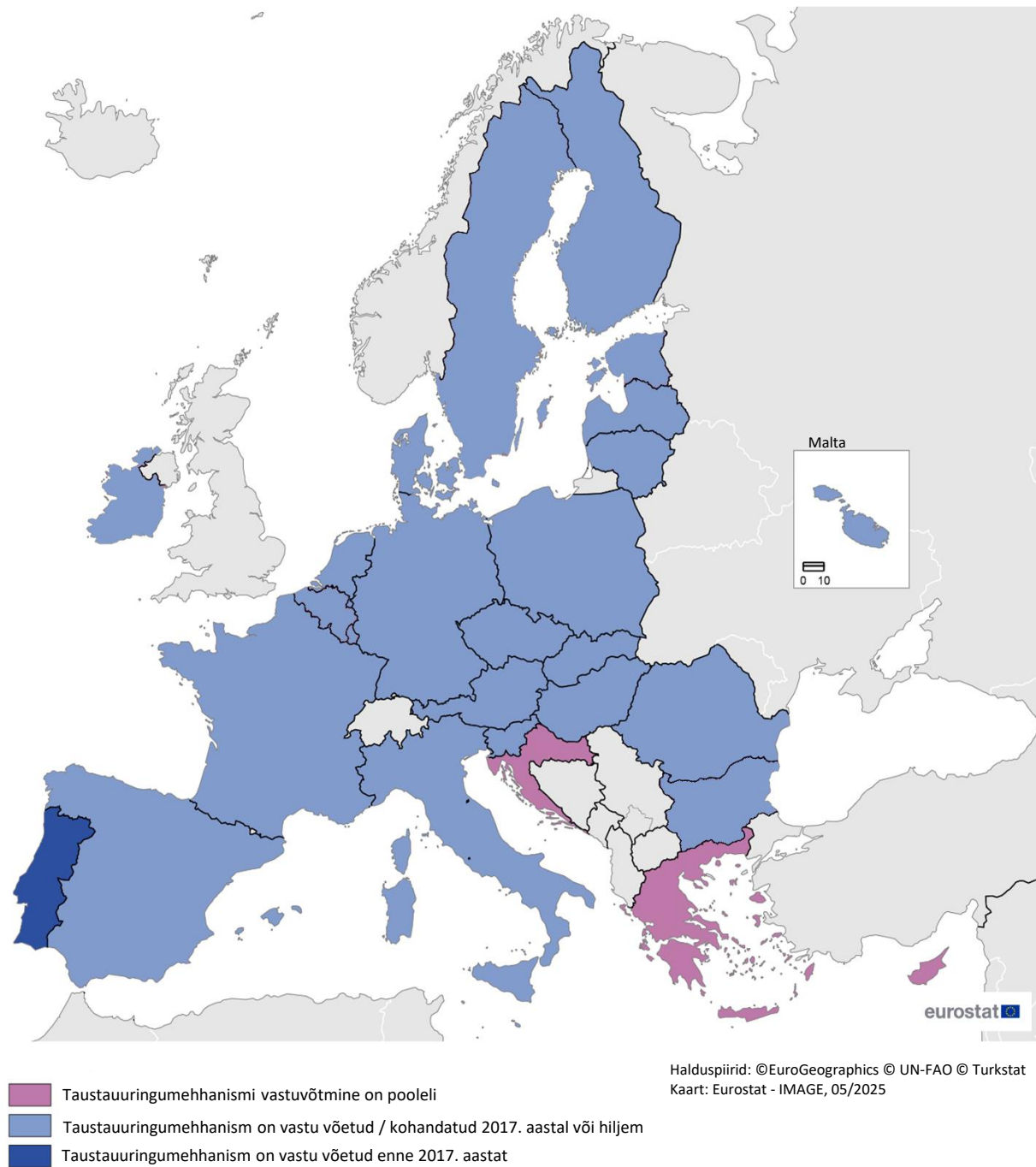
2. Ülevaade liikmesriikide välismaiste otseinvesteeringute taustauuringumehhanismidest ja seadusandlusest

Venemaa agressioonisõda Ukraina vastu ja geopoliitilise olukorra ebakindlus on toonud elutähtsa (kõrg)tehnoloogia ja taristu veelgi rohkem tähelepanu keskmesse. Olukorra muutumise tõttu algatasid mõned liikmesriigid, kellel taustauuringumehhanism seni puudus, riigi taustauuringumehhanismi vastuvõtmise või ajakohastamise või olemasoleva laiendamise.

2024. aastal tegutsesid kolm liikmesriiki taustauuringumehhanismi vastuvõtmise nimel, kahes liikmesriigis tegeleti hiljuti vastu võetud välismaiste otseinvesteeringute taustauuringumehhanismi rakendamisega ning kümme liikmesriiki tegid muudatusi juba kehtivates taustauuringuid käsitlevates õigusaktides.

2024. aasta lõpuks oli välismaiste otseinvesteeringute taustauuringuid käsitlev õigusakt olemas 24 ELi liikmesriigis.

Allpool oleval kaardil on esitatud ülevaade ELi liikmesriikide seadusandlusest 2024. aastal,

tabelis aga ülevaade kõigi liikmesriikide seadusandlusest ja nende õigusaktides tehtud muudatustest 31. detsembri 2024. aasta seisuga⁵.

⁵ Üksikasjalikumat teavet leiab lisatud komisjoni talituste töödokumendist.

Riigid, kus on loodud välismaiste otseinvesteeringute taustauuringumehhanism (seadusandlikke muudatusi ei tehtud)	Austria, Belgia, Eesti, Hispaania, Itaalia, Luksemburg, Läti, Malta, Portugal, Saksamaa, Sloveenia, Soome
On muudetud olemasolevat mehhanismi	Leedu, Madalmaad, Poola, Prantsusmaa, Rumeenia, Slovakkia, Rootsi, Taani, Tšehhi, Ungari
Jõustus uus välismaiste otseinvesteeringute taustauuringumehhanism	Bulgaaria, Iirimaa
On algatatud konsultatsiooni- või seadusandlusprotsess, mille tulemusena võetakse eeldatavasti vastu uus mehhanism	Horvaatia, Kreeka, Küpros

Jõustus uus välismaiste otseinvesteeringute taustauuringumehhanism

Bulgaarias võeti 22. veebruaril 2024 vastu 2023. aastal parlamendis algatatud taustauuringumehhanism, mis avaldati 8. märtsil 2024 ja mida hakatakse rakendama siis, kui vajalikud rakendusmäärused on vastu võetud⁶. 6. jaanuaril 2025 jõustus Iirimaa kolmandate riikide tehingute taustauuringute seadus, mis oli vastu võetud 2023. aasta oktoobris.

On algatatud konsultatsiooni- või seadusandlusprotsess, mille tulemusena võetakse eeldatavasti vastu uus mehhanism

31. detsembri 2024. aasta seisuga ei olnud Küprosel välismaiste otseinvesteeringute taustauuringumehhanismi veel kehtestatud. Seaduseelnõu esitati esindajatekojale 2024. aasta märtsis. Pärast mitut muudatust esitati seaduseelnõu 2025. aasta alguses uuesti Küprose Vabariigi õigusametile õiguslikuks läbivaatamiseks. Hiljem esitatakse selle tekst uuesti esindajatekojale vastuvõtmiseks.

Horvaatias moodustati 2023. aasta oktoobris töörühm, kelle ülesanne on koostada seadusandlik ettepanek välismaiste otseinvesteeringute taustauuringumehhanismi vastuvõtmiseks. 31. detsembri 2024. aasta seisuga oli elnõu koostamine alles pooleli.

Kreekas viis välisministeerium lõpule riigi taustauuringumehhanismi loomiseks vajalike õigusaktide koostamise.

Olemasolevate välismaiste otseinvesteeringute taustauuringumehhanismide ajakohastamine

⁶ 16. juuni 2025. aasta seisuga ei ole Bulgaaria taustauuringumehhanismi rakendusmäärusi veel vastu võetud.

Tšehhis alustati ettevalmistusi nii välismaiste otseinvesteeringute üldise taustauuringumehhanismi (seadus nr 34/2021) kui ka energiaseaduse (seadus nr 458/2000) kohase valdkondliku taustauuringumehhanismi muutmiseks. Välismaiste otseinvesteeringute üldise taustauuringumehhanismi muudatustega seostatakse investeeringute taustauuringud välisriigi subsidiumide uurimisega ning kehtestatakse uued eeskirjad, millest lähtutakse teabe vahetamisel teatavate välisinvestoritega.

Taani muutis oma välismaiste otseinvesteeringute taustauuringumehhanismi 11. juuni 2024. aasta seadusega nr 674, millega nähti ette võimalus vaadata varakult läbi avamere tuuleenergia hangete ja muude suurte avaliku sektori energiaprojektidega seotud erifinantskockulepped. Uus säte jõustus 1. juulil 2024.

28. detsembril 2023. aasta haldusakti vastuvõtmise tulemusel jõustus 2024. aastal Prantsusmaa investeeringute taustauuringumehhanismi alla kuuluva elutähtsa tehnoloogiaga seotud teadus- ja arendustegevuse loetelu muudatus. Muudetud loetelu sisaldab nüüd fotoonikat ja uut puhta energia kirjeldust.

Ungaris võeti välismaiste otseinvesteeringute taustauuringuid käsitlevatesse õigusaktidesse tehtud kahe muudatusega siseriiklikku õigusesse üle küberturvalisuse direktiivi (EL) 2022/2555 ja elutähtsa teenuse osutajate toimepidevuse direktiivi (EL) 2022/2557 teatavad säted.

Leedus ajakohastati kahte välismaiste otseinvesteeringute taustauuringute jaoks olulist loetelu: i) 2024. aasta juulis ja oktoobris uuendati riigi julgeoleku seisukohalt oluliste seadmete ja varade loetelu; ii) 13. novembril 2024 uuendati riigi julgeoleku seisukohast strateegiliselt oluliseks peetavate majandusvaldkonna tegevuste loetelu. Ette nähti allsektorid krüptoraha ja varapõhiste *tokenite* jaoks.

Madalmaades võeti 1. jaanuaril 2024 vastu rakendusmäärus avamere tuuleenergia kohta. Määrus võimaldab kontrollida avamere tuuleparkide hangetes osalejaid ja võtta tuulepark kontrolli alla enne selle töölerakendamist.

Poolas muudeti ministrite nõukogu 18. detsembri 2024. aasta määrusega kaitstud üksuste (äriühingud, kellele kuulub elutähtsat taristut või kes tegutsevad strateegilistes sektorites) ja nende üle järelevalvet teostavate asutuste loetelu.

Rumeenias täpsustati erakorralise määruse nr 152/2024 vastuvõtmisega mõistet „Euroopa Liidu investor“ ja lisati säted õiguslikult siduvate tähtaegadega. Välismaiste otseinvesteeringute komisjoni sekretariaat allutati konkurentsiameti direktori asemel välismaiste otseinvesteeringute komisjoni esimehele.

Rootsis laiendati 1. oktoobril 2024 välismaiste otseinvesteeringute taustauuringute seaduse (seadus 2023:560) kohaste oluliste teenuste loetelu uute teenustega. Kõige olulisema muudatusena lisati mitmed kaitstavad tegevused, mis on seotud ühiskonnale elutähtsate funktsioonidega teabe ja kommunikatsiooni valdkonnas.

Slovakkias võeti vastu elutähtsat taristut käsitlev seadus nr 367/2024, millega muudeti ja täiendati ka teatavaid õigusakte. Sellega tehti mõningaid muudatusi välismaiste otseinvesteeringute taustauuringuid käsitlevale teabele juurdepääsu alal.

Üksikasjalikum teave liikmesriikide taustauuringumehhanismidega seotud seadusandluse täiendamise kohta on esitatud lisatud komisjoni talituste töödokumendis. Riikide taustauuringumehhanismide uusim loetelu on kättesaadav Euroopa Komisjoni veebisaidil⁷.

⁷ Liikmesriikide teatatud taustauuringumehhanismide loetelu 8. jaanuari 2025. aasta seisuga on saadaval aadressil <https://circabc.europa.eu/rest/download/7e72cdb4-65d4-4eb1-910b-bed119c45d47>.

3. PEATÜKK. LIIKMESRIIKIDE VÄLISMAISTE OTSEINVESTEERINGUTE TAUSTAUURINGUD

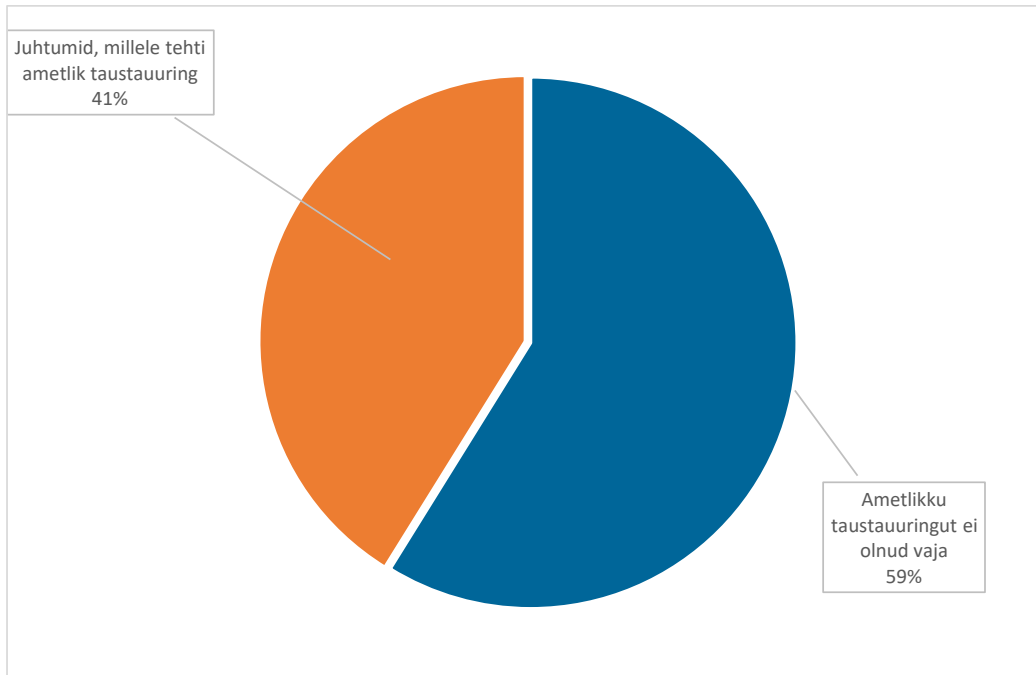
Välismaiste otseinvesteeringute taustauuringute määrusega on kehtestatud raamistik, mille kohaselt liikmesriigid vaatavad läbi oma territooriumil tehtavad välismaised otseinvesteeringud julgeoleku ja avaliku korra kaalutlustel ning võtavad meetmeid konkreetsete riskide kõrvaldamiseks. Otsus iga konkreetse välismaise otseinvesteeringu taustauuringu tegemise kohta on selle liikmesriigi ainupädevuses, kus investeering tehakse. Määrusega loodi ka komisjoni ja liikmesriikide taustauuringuasutuste vaheline koostöömehhanism konkreetsete välismaiste otseinvesteeringute tehingutega seotud riskide hindamiseks. Selle mehhanismi kaudu saab vahetada teavet ning see võimaldab komisjonil ja teistel liikmesriikidel juhtida tähelepanu julgeoleku ja avaliku korraga seotud riskidele, mis on seotud välismaiste otseinvesteeringutega teistesse liikmesriikidesse või ELi tasandi programmidesse ja projektidesse. Seega võimaldab mehhanism riske analüüsida ja maandada. Kuigi koostöömehhanism aitab investeeringut saaval liikmesriigil analüüsida ja maandada julgeoleku ja avaliku korraga seotud riske, otsustab iga investeeringu puhul liikmesriik ise taustauuringu tegemise, tingimuste kehtestamise või investeeringu heakskiitmise või blokeerimise üle.

Käesolev peatükk sisaldab liikmesriikide 2024. aastal läbiviidud taustauuringute koondteavet, mis põhineb liikmesriikide poolt määruse artikli 5 kohaselt komisjonile esitatud aastaaruannetel. Liikmesriigid, kellel oli taustauuringumehhanism olemas, vaatasid läbi kokku 3 136 loataotlust ja ametiasutuste endi algatatud (*ex officio*) juhtumit⁸. 2023. aastal oli see näitaja 1 808 ja 2022. aastal 1 444. Ametlik taustauuring tehti 41 % juhtumitest, nõuetele mittevastavaks või ametlikku taustauuringut mittevajavaks peeti 59 % (joonis 5)⁹.

⁸ Liikmesriikide taustauuringute korrad on erinevad. Erinevusi on mehhanismi ulatuses, menetlusetappides, selles, kas tehakse eel- või järelkontrolli, taustakontrolli tähtaegades jms. See kõik kajastub ka nende aruandluses juhtumite kohta. Nii näiteks kuulutavad mõned liikmesriigid investeeringu nõuetele mittevastavaks enne ametliku taustauuringumenetluse läbiviimist, teised aga ei tee seda enne investeeringule ametliku taustauuringu tegemist. Seepärast kajastavad selles peatükis esitatud diagrammid ja arvanded liikmesriikide endi esitatud andmete põhjal keskmist taustauuringute toimimist liikmesriikides aruandeaastal.

⁹ Tuleb märkida, et saadud andmed on tugevalt mõjutatud Rootsist, kes esitas oma välismaiste otseinvesteeringute taustauuringumehhanismi esimesel täisaastal andmeid nii paljude juhtumite kohta, et see ületab kaugelt teiste liikmesriikide aastase juhtumite arvu. Rootsit kõrvale jättes oleks ametlikult kontrollitud juhtumite osakaal 67 % ja nende juhtumite osakaal, mis ametlikku taustakontrolli ei vajanud, oleks 33 %.

Joonis 5. Liikmesriikide välismaiste otseinvesteeringute taustauuringud

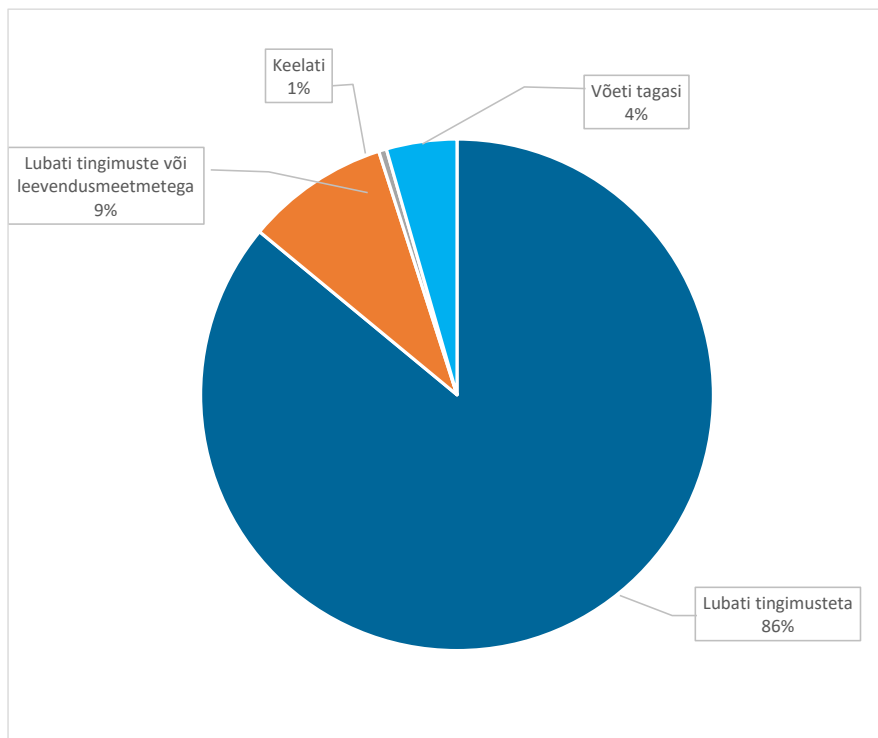
Allikas: liikmesriikide esitatud teave.

2024. aastal ametliku taustauuringu läbinud välismaistest otseinvesteeringutest, mille kohta tehtud otsuse on liikmesriigid edastanud, kiideti suur enamus (86 %) tingimusteta heaks (joonis 6). See tähendab, et tehing kiideti heaks, ilma et investor oleks pidanud astuma täiendavaid samme. Võrreldes eelnenud aastaga kiitsid liikmesriigid 2023. aastal tingimusteta heaks veidi suurema osa (85 %) ametliku taustauuringu läbinud välismaistest otseinvesteeringutest.

9 % heakskiitmisotsuseid sisaldas tingimusi või leevendusmeetmeid, mis jääb veidi alla 2023. aasta taseme (10 %). Neil juhtudel on riikide taustauuringuasutused nõudnud enne välismaise otseinvesteeringu heakskiitmist investoritelt tagatiste andmist või teatavate meetmete või kohustuste võtmist.

Lõppkokkuvõttes blokeerisid riikide ametiasutused oma otsusega investeeringu ligikaudu 1 %-l juhtudest, mida on sama palju kui eelmistel aastatel. 4 % taotlustest võtsid osalised ise tagasi enne ametliku otsuse tegemist.

Joonis 6. Välismaiste otseinvesteeringute juhtumite kohta tehtud otsused

Allikas: liikmesriikide poolt komisjonile esitatud teave.

Järeldused liikmesriikide läbiviidud taustauuringute kohta

- Ametliku taustauuringu läbinud juhtumite osakaal oli 41 % kõigist loataotlustest, mille tehingute osalised esitasid riikide taustauuringuasutustele või mille riikide ametiasutused vaatasid läbi omal algatusel. Näitajaid mõjutas tugevalt Rootsi, kes esitas aruandeaastal andmeid väga paljude välismaiste otseinvesteeringute juhtumite kohta.
- Taustauuringu läbinud tehingutest kiideti tingimusteta heaks enamik (86 %), mida on veidi rohkem kui 2023. aastal (85 %). See näitab, et välismaiste otseinvesteeringute taustauuringute tegemine ELi liikmesriikides ei ole investeerimist piiranud, kuid on suurendanud liikmesriikide ja komisjoni teadlikkust sellistest välismaistest otseinvesteeringutest, mis võivad suurendada riske julgeolekule ja avalikule korrale.
- Mis puutub tingimustega heaks kiidetud tehingutesse, siis oli nende juhtumite osakaal, mille puhul nõuti leevendusmeetmeid (9 %), veidi väiksem kui 2023. aastal (10 %).
- Liikmesriikide blokeeritud välismaiste otseinvesteeringute osakaal püsis 1 % lähedal, mis vastab viimaste aastate keskmisele.
- Üldiselt annavad need arvud tunnistust suundumuse stabiilsusest, mis kinnitab, et EL on endiselt avatud välismaistele otseinvesteeringutele ning et liikmesriigid blokeerivad

ainult need välismaised otseinvesteeringud, mis kujutavad endast väga suurt ohtu julgeolekule ja avalikule korrale.

4. PEATÜKK. ELi KOOSTÖÖMEHCHANISM VÄLISMAISTE OTSEINVESTEERINGUTE TAUSTAUURINGUTE VALDKONNAS

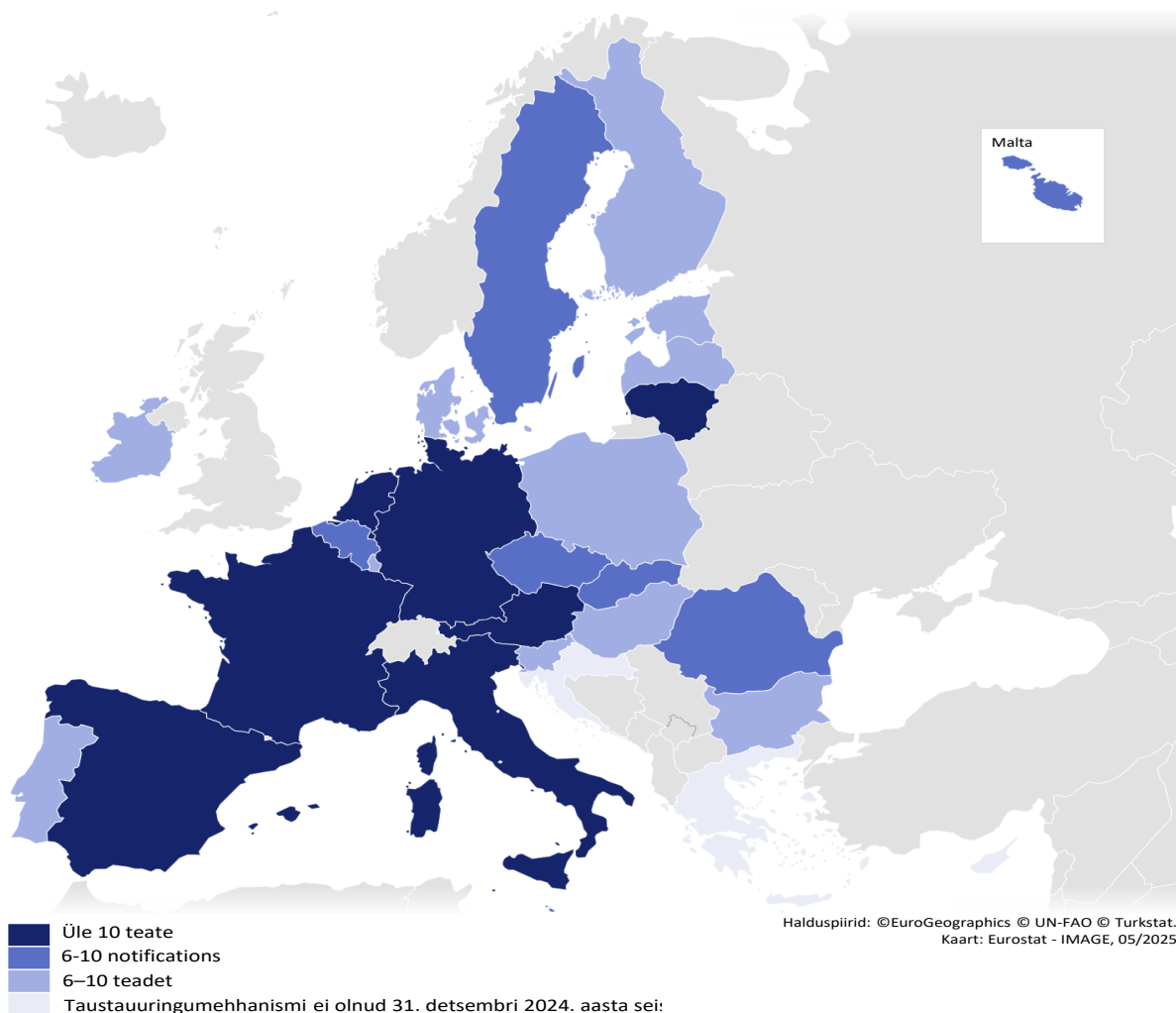
1. Välismaiste otseinvesteeringute taustauuringute määrase alusel esitatud teated

1.1 Ülevaade 2024. aasta tegevusest

2024. aastal esitas 21 liikmesriiki vastavalt välismaiste otseinvesteeringute taustauuringute määrase artiklile 6 kokku 477 teadet, samas kui 2023. aastal esitas 18 liikmesriiki kokku 488 teadet¹⁰. 76 % teatest saadi neljalt liikmesriigilt (Hispaania, Austria, Itaalia ja Prantsusmaa) ning 84 % teatest moodustasid seitsme liikmesriigi (Hispaania, Austria, Itaalia, Prantsusmaa, Saksamaa, Madalmaad ja Leedu) esitatud teated¹¹. Teatavaks tehtud tehingud olid muu hulgas sektorite lõikes ning tehingu väärtuse ja lõppinvestorite päritolu poolest väga erinevad.

Teated välismaiste otseinvesteeringute taustauuringute ELi koostöömehhanismile

2024. kalendriaasta

Allikas: liikmesriikide esitatud teave.

¹⁰ Vt [https://ec.europa.eu/transparency/documents-register/detail?ref=COM\(2024\)464&lang=en](https://ec.europa.eu/transparency/documents-register/detail?ref=COM(2024)464&lang=en).

¹¹ 2023. aastal saadi 69 % teadetest neljalt riigilt ja 85 % kuult riigilt.

Eespool esitatud kaardil on näidatud nende välismaiste otseinvesteeringute arv, mille kohta liikmesriigid saatsid teistele liikmesriikidele ja komisjonile ELi välismaiste otseinvesteeringute taustauuringute koostöömehhanismi raames teate. 2024. aastal esitas seitse liikmesriiki 21 liikmesriigist, kus taustauuringumehhanism on vastu võetud, rohkem kui 10 teadet, kuus 6–10 teadet ja kaheksa vähem kui 5 teadet.

Eelmise aastaga võrreldes vähenes teadete arv 2024. aastal 2 % (488-lt 477-le). Kui vaadata varasemaid andmeid, siis on aastast esitatud teadete arv pidevalt kasvanud. 2021. aastal esitati 414 teadet, 2022. aastal 421 ja 2023. aastal 488 teadet. Välismaistest otseinvesteeringutest teatanud liikmesriikide arv suurenes 13-lt 2021. aastal 21-le 2024. aastal.

1.2 Peamised sektorid,¹² kuhu on tehtud koostöömehhanismile teatatud välismaiseid otseinvesteeringuid

Viis kõige suurema tehingute arvuga sektorit olid 2023. aastal töötlev tööstus¹³ (25 % kõigist tehingutest), IKT¹⁴ (22 %), hulgi- ja jaekaubandus¹⁵ (14 %), finantstegevus¹⁶ (10 %) ja kutsealane tegevus¹⁷ (9 %). See on väga sarnane eelmise aastaga, mil esimeste seas olid samad viis sektorit samas järjekorras. Töötlevat tööstust käsitlevate teadete osakaal suurenes võrreldes 2023. aastaga, mil neid oli 23 %. Energia- ja transpordisektoriga seotud teated moodustasid 2024. aastal vastavalt 6 % ja 5 % teadete koguarvust ning muude sektorite¹⁸ osakaal oli 9 %.

¹² Üldiselt on peamiseks näitajaks võetud peamine tegevusvaldkond. See on kooskõlas ka teabega, mis on esitatud käesolevale aastaaruandele lisatud komisjoni talituste töödokumendi kõigil sektorite jaotust näitavatel diagrammidel.

¹³ Töötleva tööstuse hulka kuuluvad ettevõtted, kes tegelevad toodete toomisega lähtematerjalidest, näiteks elektriseadmete ja -mootorite, tööstusmasinate ja -seadmete, relvade ja laskemoona ning farmaatsiatoodete tootmisega.

¹⁴ IKT tähendab info- ja kommunikatsioonitehnoloogiat. Siia kuuluvad ettevõtted, mille tegevus seisneb teadmiste loomiseks, jagamiseks ja levitamiseks vajaliku taristu ja vahendite loomises, nt arvutiprogrammeerimine, tarkvara kirjastamine, andmetöötlus ja -majutus ning traadita telekommunikatsiooniga seotud tegevus.

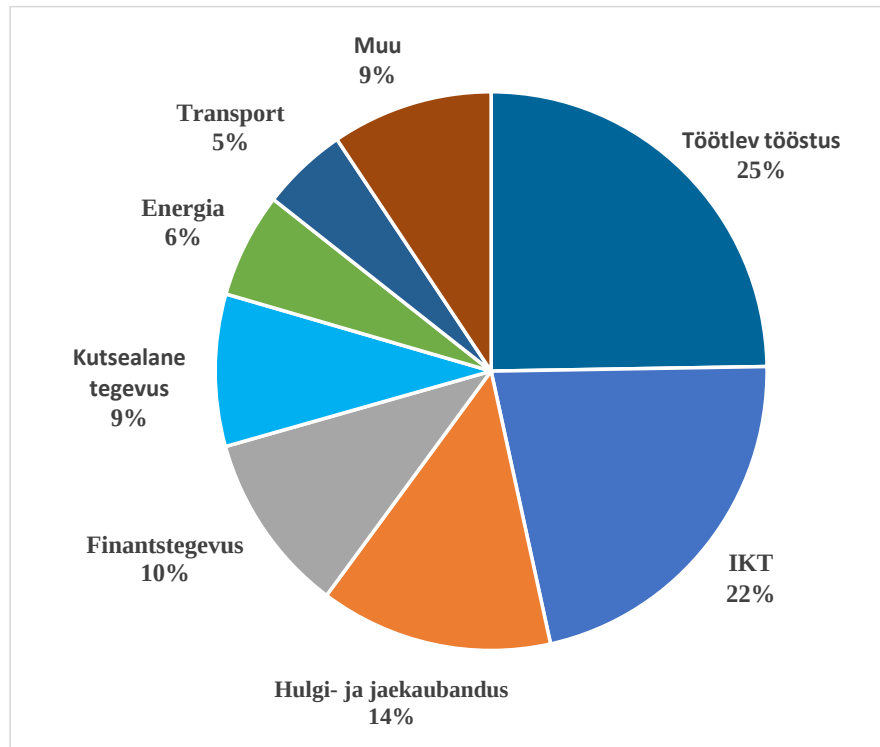
¹⁵ Hulgi- ja jaekaubandus hõlmab tegevust, mis on seotud farmaatsiatoodete, keemiatoodete, elektroonika- ja telekommunikatsiooniseadmete ja -tarkvate, arvutite, arvutite välisseadmete ja tarkvara, metallide ja metallimaakide hulgi- ja jaekaubandusega.

¹⁶ Finantstegevus hõlmab selliste valdusettevõtete, fondide ja muude finantssektori ettevõtete (näiteks fondihaldus-, valdus-, finantsteenuste ja kindlustusettevõtete) tegevust, mille eesmärk on saada äriühing oma kontrolli alla või omandada selles konkreetne (omakapitali)osalus.

¹⁷ Kutsealane tegevus hõlmab õigusbüroode ja raamatupidamisettevõtete tegevust ning nõustamis- ja inseneritegevust, näiteks peakontorite tegevust, turu-uuringud ja avaliku arvamusel küsitlused, konsultatsioonid ning biotehnoloogiaalased teadusuuringud ja eksperimentaalne arendustegevus.

¹⁸ Kategooria „muu“ sisaldab kõiki muid sektoreid, mille osakaal on alla 5 %, peamiselt ehitus-, tervishoiu- ja haldustegevust.

Joonis 7. 2024. aastal esitatud teadete jaotus sektorite kaupa

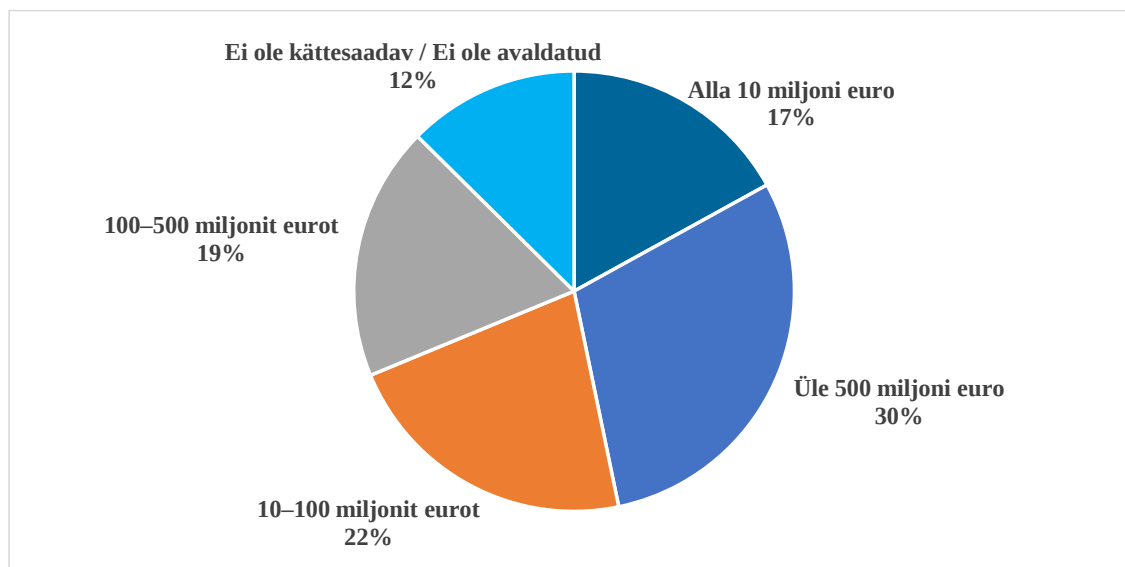
Allikas: liikmesriikide teated.

1.3 Koostöömehhanismile teatatud välismaiste otseinvesteeringute väärtus

Kui vaadata tehingute väärtust, siis 58 % teatatud välismaiste otseinvesteeringute väärtus¹⁹ oli alla 500 miljoni euro, mida on 5 protsendipunkti rohkem kui 2023. aastal (53 %). 30 % tehingute väärtus oli 500 miljonit eurot või rohkem (2023. aastal 29 %).

¹⁹ Väärtus (kui see on teada) on selle tehingu koguväärtus, mille osa teatatud tehing oli.

Joonis 8. Teatatud välismaiste otseinvesteeringutehingute väärtus 2024. aastal²⁰

Allikas: liikmesriikide teated.

1.4 Välismaiste otseinvesteeringute hindamise käik ja juhtumite lõpuleviimise kiirus

Kooskõlas välismaiste otseinvesteeringute taustauuringute määrusega hindab komisjon liikmesriikide teatatud välismaiste otseinvesteeringute tehinguid kahes etapis. Esimeses etapis antakse eelhinnang kõigile teatatud tehingutele, kuid teise etappi jõuab ainult piiratud arv tehinguid.

Teises etapis vaadeldakse põhjalikumalt juhtumeid, mis võivad mõjutada rohkem kui ühe liikmesriigi julgeolekut või avalikku korda või millega kaasnevad ELi huvides ellu viidavate projektide või programmide seisukohast riskid. Teise etapi juhtumid võib vastavalt välismaiste otseinvesteeringute taustauuringute määrusele lõpetada komisjoni arvamusega. Määruse artikli 10 kohaselt on sellised arvamused konfidentsiaalsed. Arvamuses võidakse i) teha teatavaks, et komisjon leiab, et välismaisel otseinvesteeringul on tõenäoliselt negatiivne mõju rohkem kui ühe liikmesriigi julgeolekule või avalikule korrale või liidule huvi pakkuvale projektile või programmile, ii) soovitada kaalumiseks asjakohaseid meetmeid ja iii) esitada uuritava välismaise otseinvesteeringu kohta asjakohast teavet, mida teate esitanud liikmesriik saab hindamisel ja lõpliku otsuse tegemisel kasutada.

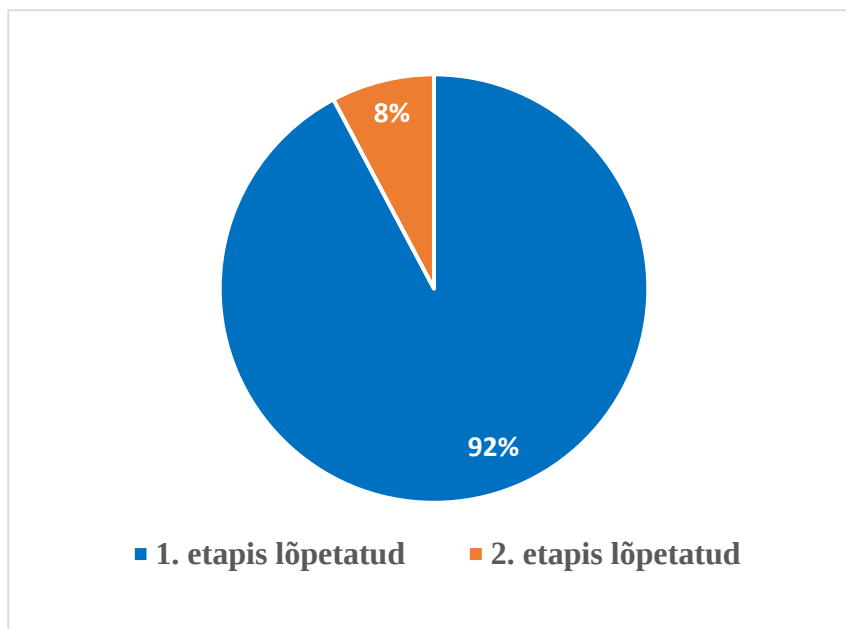
2024. aastal lõpetas komisjon esimeses etapis, s.t 15 kalendripäeva jooksul pärast taustauuringut tegevalt liikmesriigilt teate saamist, 477 juhtumist 92 % (sama osakaal kui 2023. aastal). 8 % juhtumitest liikus edasi teise etappi, kus teate esitanud liikmesriigilt nõuti lisateavet²¹. 2024.

²⁰ „Ei ole kättesaadav/ei ole teatatud“ hõlmab andmeid, mida ei ole sisestatud, mis ei ole kättesaadavad või mida ei ole teatatud ning mis ei ole asjakohased (näiteks restruktureerimistehingud ja juhtumid, kus investeeringut ei tehtud).

²¹ Selliste juhtumite puhul on märkuste esitamise või arvamuse esitamise tähtaeg 20 kalendripäeva pärast teate esitanud liikmesriigilt nõutud teabe saamist.

aastal jäi viie liikmesriigi arvele üle 66 % teise etapi juhtumeid, mida on rohkem kui 2023. aastal. Siis moodustasid nende viie liikmesriigi juhtumid, kes esitasid komisjonile kõige rohkem teise etapi jõudnud teateid, 60 % kõigist teise etapi juhtumitest. Nagu ka 2023. aastal, esitas komisjon arvamuse vähem kui 2 % teatatud tehingute kohta.

Joonis 9. Esimeses ja teises etapis lõpetatud juhtumid

Allikas: liikmesriikide teated.

Kohe teise etapi alguses küsib komisjon teate esitanud liikmesriigilt lisateavet, mis erineb sõltuvalt konkreetsest tehingust ja teatega esitatud teabe üksikasjadest²². Ta küsib sageli teavet selle kohta, milline on investori kavatsused ja äriplaan sihtettevõtja ja tema klientide suhtes, kui need tegutsevad mõnes tundlikus sektoris. Seda teavet küsitakse selleks, et hinnata paremini sihtettevõtte olulisust ja välisinvestorist lähtuvaid potentsiaalseid ohte.

Liikmesriigid osalesid 2024. aastal koostöömehhanismis muu hulgas sel viisil, et esitasid teises liikmesriigis tehtavate välismaiste otseinvesteeringute kohta küsimusi (ligikaudu 10 % juhtumitest) ja märkusi. Nende juhtumite osakaal, mille kohta liikmesriigid esitasid märkusi, oli ligikaudu 3 %, mis on märksa vähem kui 6 % 2023. aastal²³. Teistele liikmesriikidele märkusi esitanud liikmesriikide osakaal püsis muutumatuna ja oli umbes üks kolmandik²⁴.

²² Teate vorm: investorilt määruse artikli 6 kohase teatamise otstarbel teabe saamiseks kasutatakse teatavat teate vormi, et määruse alusel esitatav teave oleks mõnevõrra ühtne ning tehingu, investori ja sihtettevõtte kohta saadaks vähemalt minimaalselt vajalik teave. Vorm on kättesaadav aadressil https://policy.trade.ec.europa.eu/enforcement-and-protection/investment-screening_en.

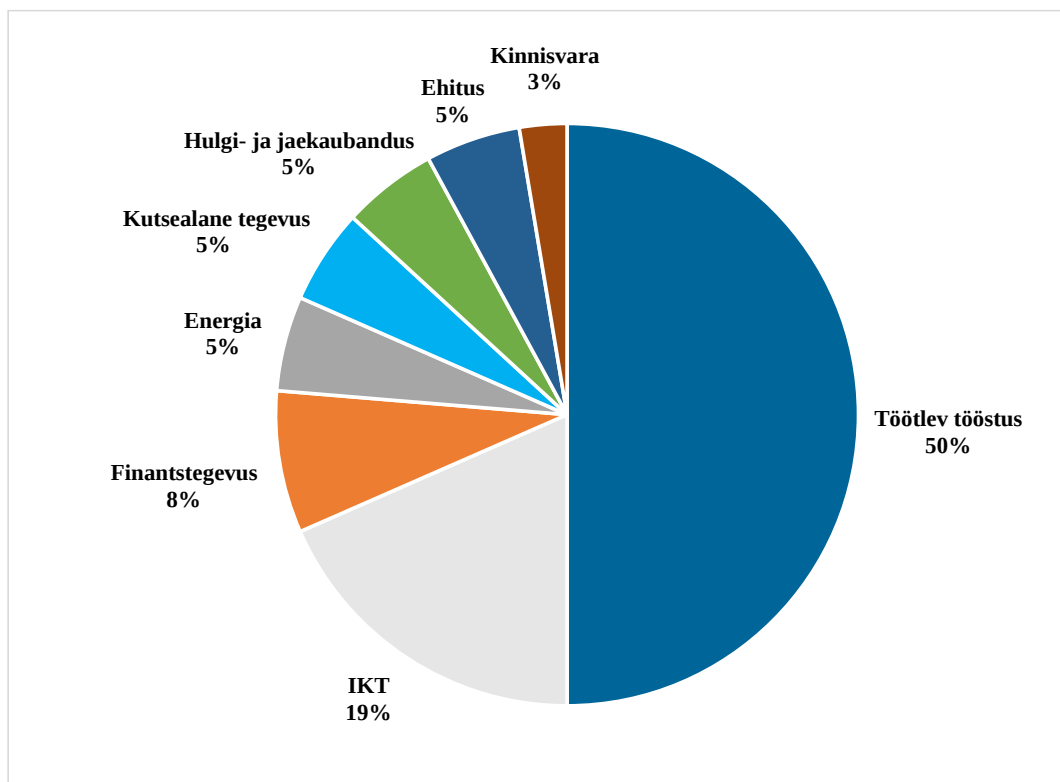
²³ Sama tehingu kohta võib esitada märkuse mitu riiki.

²⁴ Enamikul juhtudel, kui liikmesriigid esitasid küsimusi, lahendas saadud vastus nende mure, mistõttu märkusi ei esitatud.

1.5 Peamised sektorid, kuhu tehti välismaiseid otseinvesteeringuid, mille mõju kohta julgeolekule ja avalikule korrale annab komisjon üksikasjaliku riskihinnangu

Teises etapis hinnati kõige rohkem töötleva tööstuse sektori tehinguid. Need tehingud moodustasid kõigist hinnatud tehingutest 50 %, mida on palju rohkem kui oli 2023. aasta 39 % (joonis 10). Suuruselt teine sektor oli IKT, mis moodustas peaaegu viiendiku kõigist 2. etapi juhtumitest (2023. aastal 24 %) ja kolmandal kohal olid finantstegevus 8 %ga, mida on sama palju kui aasta varem.

Joonis 10. Teise etapi juhtumite riskihinnangute peamised sihtsektorid 2024. aastal

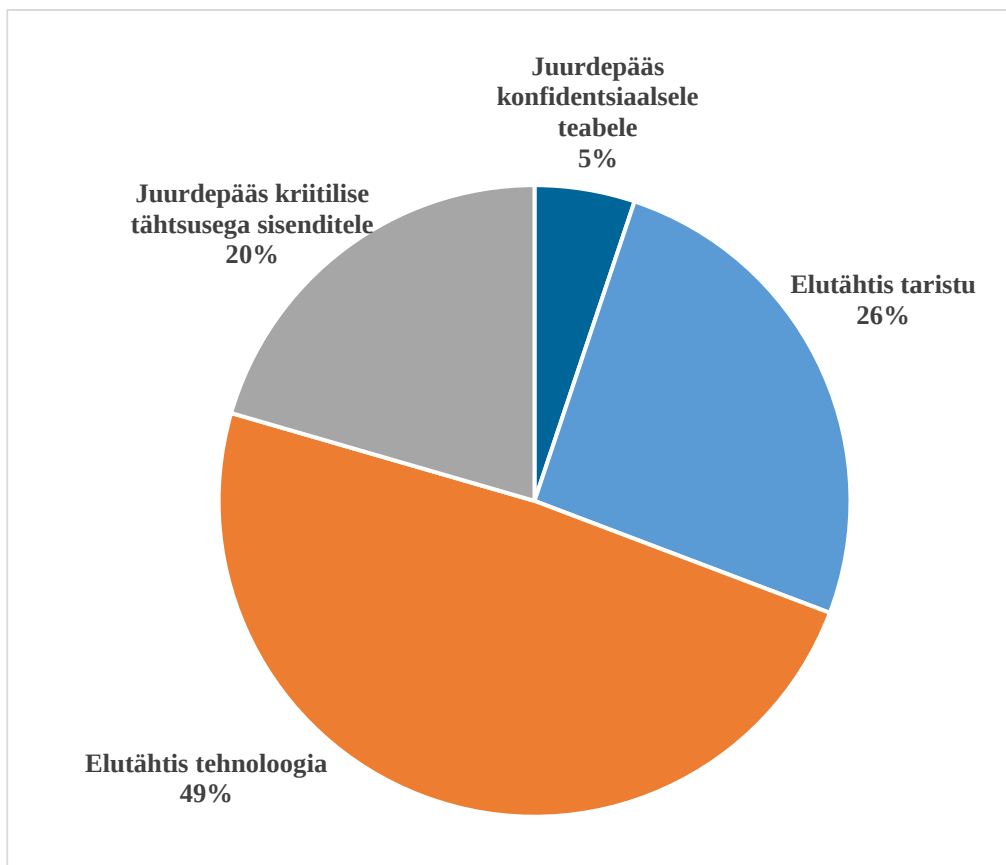

Allikas: liikmesriikide teated.

Töötleva tööstuse sektori suurust silmas pidades on joonisel 11 esitatud ülevaade teguritest,²⁵ mille kaudu hinnati töötleva tööstuse sektori tehingute mõju julgeolekule ja avalikule korrale. Kõige sagedamini kasutatud tegur oli välismaine investeering elutähtsasse tehnoloogiasse, mida kasutati 2024. aastal 49 % juhtudest (2023. aastal 51 %). Suuruselt teine tegur oli seotud välismaiste otseinvesteeringutega elutähtsasse taristusse, mille osakaal oli 26 % (2023. aastal 34 %). Sellele järgnes kriitilise tähtsusega sisendite tarnimine 20 %ga (2023. aastal 13 %). Juurdepääsu konfidentsiaalsele teabele (sealhulgas isikuandmetele) kasutati tegurina vaid 5 % tehingute puhul, mida on 3 protsendipunkti rohkem kui 2023. aastal, mil see näitaja oli 2 %.

²⁵ Need tegurid on loetletud välismaiste otseinvesteeringute taustauuringute määruse artiklis 4. Sama tehingu puhul võib kasutada ka mitut tegurit, et hinnata konkreetse välismaise otseinvesteeringu olulisust julgeoleku ja avaliku korra seisukohast.

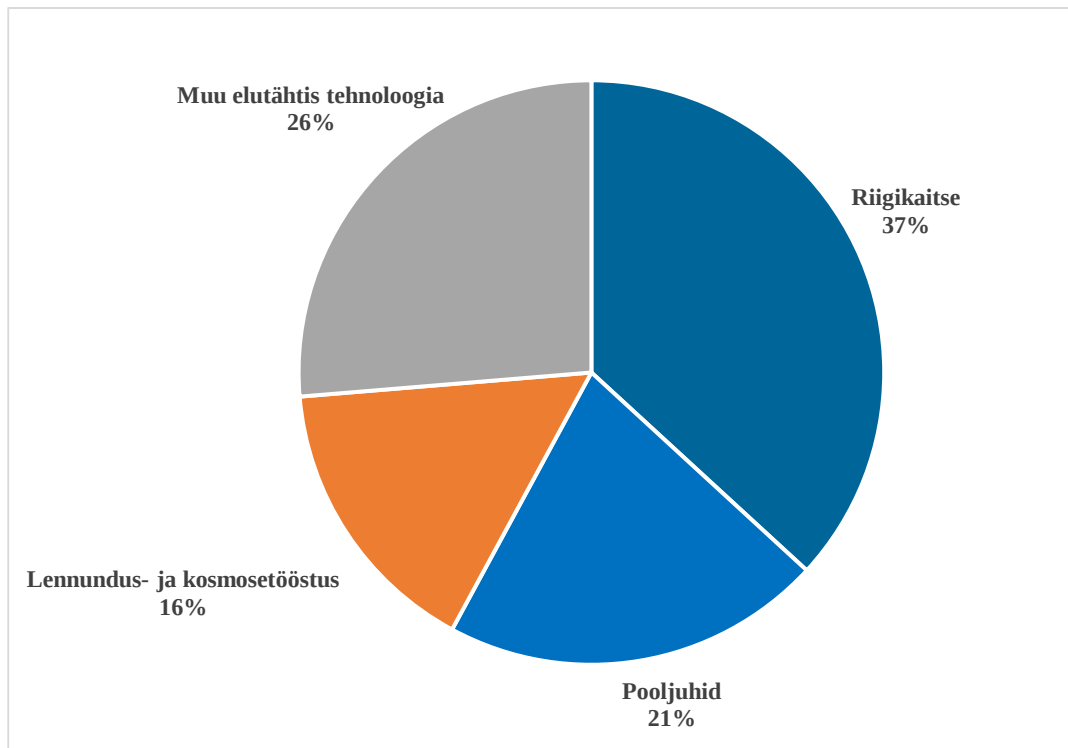
Joonis 11. Tegurid, mille korral liikus töötleva tööstuse sektori juhtum teise etappi

Allikas: liikmesriikide teated.

Teises etapis hinnatud elutähtsa tehnoloogiaga seotud teadete (joonis 12) üksikasjalikumal vaatlemisel selgub, et neist juhtumitest 37 % (11 protsendipunkti rohkem kui 2023. aastal, mil see näitaja oli 26 %) moodustas riigikaitsetegevus, millele järgnesid pooljuhid (21 %) ning lennundus- ja kosmosetööstus (16 %). Võrreldes eelneva aastaga on kaks viimasena nimetatud tehnoloogiat vahetanud kohad: 2023. aastal oli pooljuhtide osakaal 17 % ning lennundus- ja kosmosetööstuse oma 22 %. Muu elutähtis tehnoloogia, sealhulgas tehisintellekt ja robotika, moodustasid 26 % koguarvust.

Joonis 12. Elutähtsa tehnoloogia liigid teise etapi juhtumites

Allikas: liikmesriikide teated.

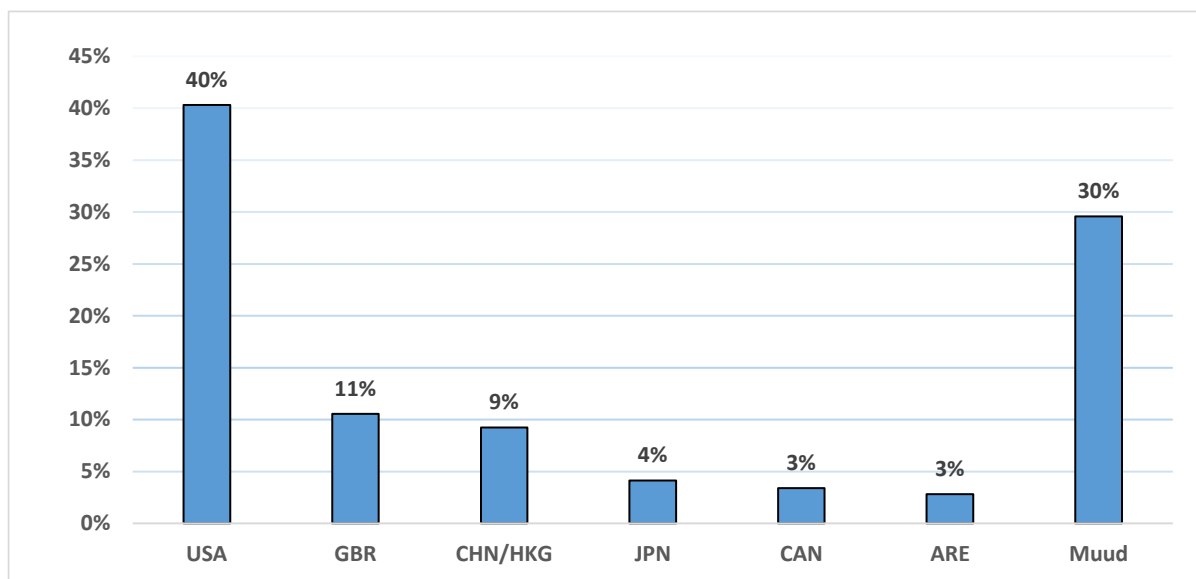
1.6 Koostöömehhanismile teatatud välismaiste otseinvesteeringute lõppinvestorite päritolu

2024. aastal teatati 477 juhtumist. Nende puhul olid kuus peamist päritolujurisdiiktsiooni Ameerika Ühendriigid, Ühendkuningriik, Hiina (sealhulgas Hongkong), Jaapan, Kanada ja Araabia Ühendemiraadid. Koostöömehhanismi kaudu teatatud juhtumite seas suurenes 2023. aastal Ameerika Ühendriikide kui investori osakaal märkimisväärselt – 7 protsendipunkti: kui 2023. aastal oli see 33 %, siis 2024. aastal oli 40 %. Ühendkuningriigi investorite osakaal aga veidi vähenes – 2023. aastal oli see 12 %, kuid 2024. aastal 11 %. Teine oluline nähtus oli Hiina osalusel toimuvate tehingute arvu kasv. Nende osakaal suurenes 50 %, 6 %-lt 2023. aastal 9 %-le 2024. aastal. Jaapanist lähtuvad välismaised otseinvesteeringud olid 2024. aastal tehingute koguarvu poolest neljandal kohal osakaaluga 4 % (mida on sama palju kui 2023. aastal). Kanada ja Araabia Ühendemiraatide investorite välismaiste otseinvesteeringute osakaal oli kummagi puhul 3 % (2023. aastal vastavalt 5 % ja 6 %).

30 %²⁶ teatatud juhtumitest oli pärit mujalt kui kuuest peamisest jurisdiktsioonist (2023. aastal oli see osakaal 33 %). See tähendab, et kuue peamise lõppinvestorite päritolujurisdiiktsiooni osakaal on mõnevõrra suurenenud. 2023. aastal langes kuue suurima investori arvele 66 % teatatud juhtumitest, võrreldes 70 %-ga 2024. aastal.

²⁶ Märkimisväärse osaga riikide/jurisdiktsioonide hulka kuuluvad ka Jersey, India, Singapur ja Šveits, igaüks 2 %ga. Venemaa välismaised otseinvesteeringud moodustasid 2024. aastal koostöömehhanismi raames teatatud investeeringute koguarvust 1 %.

Joonis 13. 2024. aastal teatatud juhtumite lõppinvestorite päritoluriigid

Allikas: liikmesriikide teated.

1.7 Mitut jurisdiktsiooni hõlmavaid tehinguid käsitlevad teated koostöömehhanismile ja nende peamised sihtsektorid

Tehingud, mille tausta uuriti kahes või enamas liikmesriigis, moodustasid 2024. aastal teatatud juhtumitest 19 % (esimeses aruandes oli neid 29 %, teises aruandes 28 %, kolmandas aruandes 20 % ja neljandas 36 %) ²⁷. Peamised sektorid, mille kohta selliseid teateid esitati, olid i) töötlev tööstus osakaaluga 26 % (2023. aastal 23 %), ii) IKT osakaaluga 20 % (2023. aastal 21 %), iii) hulgi- ja jaekaubandus osakaaluga 14 % (2023. aastal 19 %), iv) kutsealane tegevus osakaaluga 7 % (2023. aastal 13 %), v) energiasektor osakaaluga 6 % (2023. aastal 5 %) (vt tabel 1). Ehitus ja tervishoid moodustasid 6 % mitut jurisdiktsiooni hõlmavatest tehingutest. Muud sektorid, sealhulgas transport ja vesi, moodustasid 7 % mitut jurisdiktsiooni hõlmavate juhtumite koguarvust.

Tabel 1. Mitut jurisdiktsiooni hõlmavate välismaiste otseinvesteeringute peamised sihtsektorid

Töötlev tööstus	26 %
IKT	20 %
Hulgi- ja jaekaubandus	14 %
Finantstegevus	10 %
Kutsealane tegevus	7 %

²⁷ „Mitut jurisdiktsiooni hõlmavad välismaiste otseinvesteeringute tehingud“ tähendab selles kontekstis välismaiste otseinvesteeringute tehinguid, mille sihtettevõtte on kontsern, kes tegutseb rohkem kui ühes liikmesriigis (ja võimalik, et ka kolmandates riikides), nt rohkem kui ühes liikmesriigis asuvate tütarettevõtjate kaudu. Neist tehingutest võib teatada rohkem kui üks liikmesriik, kui tehing jääb nende taustauuringumehhanismi kohaldamisalasse ja nad algatavad selle tehingu ametliku taustauuringu.

Ehitus	6 %
Energia	6 %
Tervishoid	6 %
Muud	7 %

Allikas: liikmesriikide teated.

1.8 Juhtumid, mille kohta teadet ei esitatud

Välismaiste otseinvesteeringute taustauuringute määrus võimaldab liikmesriikidel ja komisjonil vahetada teavet selliste välismaiste otseinvesteeringute kohta, millest ei ole koostöömehhanismile teatatud, ning juhul, kui teised liikmesriigid või komisjon teevad kindlaks julgeoleku või avaliku korraga seotud riski, võivad nad esitada märkusi või arvamusi. Komisjon kasutas 2024. aastal seda menetlust, kuigi vähe, et küsida teavet tehingute kohta, mille tausta ei uurita.

Järeldused välismaiste otseinvesteeringute taustauuringute ELi koostöömehhanismi kohta

- Esiteks ja ennekõike olid välismaiste otseinvesteeringute taustauuringud endiselt vajalikud ELi ühise julgeoleku kaitsmiseks selliste kolmandatest riikidest pärit investeeringute eest, mis võivad ohustada julgeolekut ja avalikku korda.
- Teiseks on ELi välismaiste otseinvesteeringute taustauuringute koostöömehhanism endiselt igati asjakohane, võttes arvesse teadete arvu, mis püsis enam-vähem samal tasemel kui 2023. aastal (477 teadet 2024. aastal ja 488 teadet 2023. aastal). Kuid 84 % teateid esitati vaid seitsmest liikmesriigist: Hispaania, Austria, Itaalia, Prantsusmaa, Saksamaa, Madalmaad ja Leedu. Taustauuringumehhanism on nüüd olemas 24 liikmesriigil, kuid teateid tehingute kohta esitas neist 21 (2021. aastal 13). Kasvutendents annab tunnistust sellest, et koostöömehhanismi tuntakse üha laiemalt. Lisaks oli liikmesriikidel võimalik pidada tehnilisi arutelusid välismaiste otseinvesteeringute taustauuringute eksperdirühma koosolekutel ja iga-aastaselt taustauuringute akadeemia üritusel, mille 2024. aastal korraldas Rumeenia välismaiste otseinvesteeringute taustauuringute asutus.
- Kolmandaks, võttes arvesse liidu kindlat pühendumust üleilmse investeerimiskeskonna avatusele, saab ELi koostöömehhanismi piiratud ulatuses ja vajadusekohaselt kasutada neil erandjuhtudel, kui on arvata, et välismaine otseinvesteering võib kahjustada liidu julgeolekut ja avalikku korda. 2024. aastal teatatud 477 juhtumist valdav enamik (92 %) lõpetati esimeses etapis, s.t 15 päeva jooksul pärast seda, kui tausta uuriv liikmesriik oli investeeringust teatanud, ning komisjon hindas julgeolekuriski üksikasjalikult vaid 8 % juhtumite puhul. See osakaal on sama suur kui 2023. aastal. 2024. aastal, nagu ka 2023. aastal, esitas komisjon arvamuse vähem kui 2 % juhtumite kohta.

- Neljandaks suurenes töötleva tööstuse juhtroll 2. etappi jõudnud juhtumite puhul 2024. aastal 50 %-le 2023. aasta 39 %-lt. Vaadates lähemalt tegureid, mis tingisid vajaduse julgeolekuriski põhjaliku hindamise järele teise etapis, selgub, et 49 % juhtudel andis põhjuse täiendavaks analüüsiks elutähtsa tehnoloogia tegur (2023. aastal oli selliste juhtumite osatähtsus 51 %). Teadetest elutähtsa tehnoloogia 2. etapi uurimiste kohta selgub, et riigikaitsetegevus on muutunud olulisemaks ja moodustab 37 % juhtumite koguarvust (2023. aastal 26 %). 2023. aastaga võrreldes edestasid pooljuhid lennundus- ja kosmosesektorit ning tõusid 21 %ga teisele kohale. Lennundus- ja kosmosesektor järgnes pooljuhtidele 16 %ga.
- Investorite peamisi päritolujurisdiktsioone oli endiselt kaks: Ameerika Ühendriikide ja Ühendkuningriigi arvele jäi 51 % kõigist ELi koostöömehhanismile teatatud investeeringutest. Ameerika Ühendriikide investorite osakaal kasvas märkimisväärselt – 33 %-lt 2023. aastal 40 %-le 2024. aastal, kuid Ühendkuningriigi investorite osakaal vähenes veidi – 12 %-lt 2023. aastal 11 %-le 2024. aastal. Teine oluline muutus on see, et Hiina (ja Hongkongi) investorite osakaal suurenes 50 %, st 6 %-lt 2023. aastal 9 %-le 2024. aastal. Kanada ja Araabia Ühendemiraatide investorite osakaal tehingute arvus langes ja kummagi arvele jäi 3 %, mida on vähem kui vastavalt 5 % ja 6 % 2023. aastal.

2. Viimase aja edasiliikumine välismaiste otseinvesteeringute taustauuringute valdkonnas ja edasine tegevus: määruse kavandatav muutmine

Lähtudes Euroopa majandusjulgeoleku strateegiast,²⁸ esitas Euroopa Komisjon 24. jaanuaril 2024 seadusandliku ettepaneku välismaiste otseinvesteeringute taustauuringute määruse läbivaatamise kohta²⁹. Ettepanek tugineb rohkem kui 1 200 välismaise otseinvesteeringu juhtumist saadud kogemustele, OECD uuringule, komisjoni teostatud põhjaliku hindamise tulemustele ja Euroopa Kontrollikoja eriaruandele.

Ettepaneku eesmärk on kõrvaldada praeguse raamistiku peamised puudused, nagu taustauuringumehhanismi puudumine mõnes liikmesriigis, õiguslik killustatus ja ühtse lähenemisviisi puudumine tehingutele, mille peavad läbi vaatama kõik liikmesriigid. Ettepaneku eesmärk on

- saavutada, et kõik liikmesriigid kehtestaksid taustauuringumehhanismi;
- tagada, et kõigi riikide mehhanismidel oleks teatav minimaalne ja sidus ühisosa;
- lisada taustauuringute kohaldamisalasse ELis asuvad investorid, kes on kokkuvõttes ELi-välise üksuse kontrolli all;
- süvendada liikmesriikide ja komisjoni koostööd ning suurendada nende vastastikust aruandvust.

²⁸ <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=celex:52023JC0020>.

²⁹ <https://circabc.europa.eu/ui/group/aac710a0-4eb3-493e-a12a-e988b442a72a/library/f5091d46-475f-45d0-9813-7d2a7537bc1f/details?download=true>.

3. Väljaminevate investeeringute läbivaatamine – komisjoni soovitus (EL) 2025/63 vastuvõtmine

15. jaanuaril 2025 võttis komisjon vastu soovitusel ELi väljaminevate investeeringute läbivaatamise kohta eesmärgiga tugevdada ELi majandusjulgeolekut, suunata tulevasi poliitilisi valikuid ja kasutada paremini ära ELi avatud investeerimiskeskonda.

Soovitust kohaldatakse kolme strateegilise tähtsusega ja suurima riskiga tehnoloogiavaldkonna suhtes – pooljuhid, tehisintellekt ja kvanttehnoloogia – ning selles kutsutakse liikmesriike üles korraldama riskihindamisi väljaminevatele investeeringutele, mis võivad kahjustada ELi majandusjulgeolekut. Konkreetselt peaksid liikmesriigid:

- vaatama läbi oma territooriumil asutatud äriühingute varasemad ja praegused väljaminevad investeeringud kolmes tehnoloogiavaldkonnas;
- koguma teavet ja hindama koos komisjoniga väljaminevatest investeeringutest tulenevaid riske ja julgeolekuprobleeme ning kaaluma 15-kuulise läbivaatamisperioodi lõpus asjakohaste poliitikameetmete võtmist. Silmas peetakse riske, mis võivad tekkida, kui väljamineva investeeringu tulemusel lekitab tehnoloogiat ja oskusteavet, mida saab kasutada sõjalisel või luureesmärgil ELi ja selle liikmesriikide vastu või rahvusvahelise rahu ja julgeoleku õhnestamiseks;
- konsulteerima ja tegema koostööd asjaomaste sidusrühmadega, nagu ettevõtjad, akadeemilised ringkonnad ja kodanikuühiskonna organisatsioonid, et saada täielik ülevaade investeerimiskeskonnast ja julgeolekuriskidest.

Soovitus põhineb 2023. aasta juulis loodud komisjoni väljaminevate investeeringute eksperdirühmas liikmesriikidega peetud aruteludel ja tulemustel, mida andis avalik konsultatsioon, mis korraldati pärast väljaminevaid investeeringuid käsitleva valge raamatu avaldamist 2024. aasta jaanuaris.

Edasised meetmed ja tegevus

Liikmesriigid pidid määrama oma ühtse kontaktpunkti 15. märtsiks 2025. Käesoleva aruande koostamise ajaks oli 25 liikmesriiki teinud komisjonile teatavaks, milline asutus vastutab väljaminevate investeeringute läbivaatamise eest.

Liikmesriikidel tuleb i) 15. juuliks 2025 esitada eduaruanne ning ii) 30. juuniks 2026 esitada põhjalik aruanne käesoleva soovitusel rakendamise ja kindlakstehtud riskide kohta.